

Bir Sembolik İktidar Biçimi Olarak Kan Davaları: Şan, Şeref ve Namus

İlhami Aydın*

* Arş. Gör. | Res. Asst.

Selçuk Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Sosyoloji Bölümü |
Selçuk University, Faculty of
Letters, Department of
Sociology
aydnilham@gmail.com
Konya / TÜRKİYE

Öz

Kan davaları, toplumsal alana büyük etkileri itibariyle önemli bir yere sahiptir. Ekonomik, sosyal ve kültürel kayıplar, kan davalarının olağan ve beklenen ve hatta istenilen yansımalarıdır. Bourdieu'nün sembolik sermaye bileşenleri olarak nitelediği şan, şeref, namus gibi değer yüklü kavramlar, toplumsal alandaki işlevlerine paralel olarak sosyal yapıya etki ederler. Bu kavramların anlamlı olduğu toplumsal yapıda, meşruiyetin kaynağı olarak bizzat bu sembolik bileşenlere müracaat edilir. Bu çalışma, kan davasından kaynaklanan bütün kayıp ve bedellere rağmen olayı meşru görenlerin ve ona katlananların bakış açılarına odaklanmıştır. Bu çalışmada şan, şeref, namus ve haysiyet gibi kavramların sembolik önemlerine ve bunların kan davasının meydana gelmesindeki etkilerine yer verilmiştir. Çalışma, nitel yöntemle bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir. Kan davalarında erkeklik rolünün ön planda olmasından dolayı görüşmecilerin erkek olmasına dikkat edilmiş ve toplam on katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Davanın kuruculuk vasfını veya ortak söylemi yakalamak amacıyla, katılımcıların kan davasından dolayı farklı illere göç etmiş olmalarına özen gösterilmiştir. Aynı zamanda, olayın hafızadaki yerini fark edebilmek için olayı yaşayan ailelerin, çocuklarına olayı ve kan davasını nasıl bir söylem tarzıyla aktardıkları ve yeni ve eski kuşaklar arasındaki söylem benzerlikleri de çalışmaya konu olmuştur. Elde edilen bulgulara göre, kan davasında şan, şeref, namus gibi kavramlar olayın gidişatını doğrudan etki ettiği gözlemlenmiştir. Sosyal çevrenin tarafların kurumsallaşmış normlara bağlı kalarak hareket etmelerinde yönlendirici olduğu fark edilmiştir. Bu durum, olayın sonraki kuşaklara aktarılmasını sağlamıştır. Kanaat önderlerinin ise tarafların uzlaşmasını sağlayan geçerli otorite erki olduğuna yönelik ortak bir kanıdan söz edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Kan davası, namus, alan, sembolik sermaye, Bourdieu.

Gönderim / Received:

15.08.2023

Kabul / Accepted:

12.01.2024

Alan Editörü / Field

Editor:

Hamza Kurtkapan

Blood Feuds as a Symbolic Form of Power: Glory, Honour and Virtue

Abstract

Blood feuds keep an essential position due to their noteworthy impacts on the social sphere. Economic, social, and cultural losses are the usual, expected and even desired reflections of blood feuds. Loaded concepts such as glory, honor and virtue, which Bourdieu referred to as symbolic capital components, affect the social structure in parallel with their functions in the social field. In a social structure where these concepts are meaningful, they are referred to as the source of legitimacy. This study focuses on the perspectives of those who consider the blood feud legitimate and those who tolerate it, despite all the losses and costs arising from blood feuds. The study deals with the symbolic significance of

concepts such as glory, honor, virtue, and respect in blood feuds and their effects on the emergence of blood feuds. The study was conducted by a qualitative method. Due to the prominence of the male role in blood feuds, the interviewees were male, and a total of ten participants were interviewed. In order to capture the founding nature or common discourse of the feud, participants were chosen from those who have migrated to different cities due to blood feuds. Furthermore, how the families who experienced the feud narrated the event to their children through what kind of discourse and the similarities between the new and old generations were also included in the study in order to figure out the place of the feuds in memory. According to the findings, it was observed that concepts such as glory, honor and virtue directly affected the course of the event in blood feuds. It was observed that the social environment was guiding in terms of the parties acting in accordance with institutionalized norms, which ensured that the event was transmitted to the next generations. It can be concluded that there is a common belief that opinion leaders possess the authority that ensures the reconciliation of the parties in blood feuds.

Keywords: Blood feud, virtue, field, symbolic capital, Bourdieu.

GİRİŞ

Kan davası, tarihsel geçmişi ve niteliği itibarıyla toplumsal hafızaya sinmiş olgulardan birisidir. Hafızaya sinmiş olması, onun kurucu-şekillendirici bir fenomen olduğuna delalet eder. Kurucu eylem tipleri, yüklenicilerini nasıl ve ne kadar şekillendiriyorsa, kan davası da aynı oranda ve tarzda paydaşlarını şekillendirmektedir. Eyleyiciyi, belli eylem seçenekleri arasında seçilene seçmeye motive eden her ne ise kan davası da kuruculuk misyonuyla eyleyicilerini motive eder. Bu durum, geçmiş özetler. Ancak hafızada özgün yeri olmak, oraya sinmek, kendisine özgü yer edinmek bir yönüyle zamanı aşmaktır. Geçmişte kalmamaktır. Zamansal olmaya, zamanla sınırlandırılmaya direnmektir. Daha geniş bir zamana yayılmaktır. Belli bir zamanla anılmaktan ziyade zamanı kendisiyle anılmasını sağlamaktır. Anlamlandırılan bir olgu olarak sembolik ağırlığını korumaya ve etken olmaya çalışmaktır.

Hafıza üzerinden konuşmak veya düşünmek, bağlamsal olmaya çağrıdır. Şeylerin, zamansal ve mekânsal bağlama bağlı olduğunu anımsamaktır (Bourdieu, 2016, s. 54-73). Özellikle hafızaya sinen kötü, negatif, istenilmeyen, aşağı, eski, bayağı gibi pratiklerin veya edimlerin, bağlamsal-işlevsel özellikleri kalıcı olmalarında etkilidir. Bu pratikleri, mirasa atfedilen sembolik itibar kaynakları gibi vazgeçilmez fenomenler olarak görülebilir. Örtük ya da aleni yol-yöntemlerle devredilmekte ve kabul edilmektedir (Halbwachs, 2021). Toplumsal bilincin ve dolayısıyla bilincin çıktıkları olarak toplumsal reaksiyonların neden “öyle değil de böyle” sergilendiğini açık eder. Toplumsal aktörlerin, muhtemel tüm eylem seçenekleri arasında tercih edilen eylemi neden tercih ettikleri bu bağlamda anlaşılabilir. Toplumsal dünyanın görünmeyen, ancak işleyen ve işleten gücü olarak hafıza, bilinçaltının, zihni yapıların düzenlenmesinde ve yönetilmesinde görünür (Bourdieu, 2020b, s. 116). Bu bağlamda hafızanın bir yol gösterici ve pusula olduğu söylenebilir.

Hafıza, aynı zamanda toplumsal evrene katılan yeni üyelerin, o evreni oluşturan kültürel sermayenin kanıksamasına da hizmet eder. Bireyin miras aldığı sermayeyi içselleştirmesi yani kanıksaması, verili sermayenin doğal, olması gereken ve normal şekilde algılanmasına bağlıdır (Zahavi, 2022). Bu bağlamda kan davası olgusunu normal, olması gereken, doğal durum ve tavır olarak algılayan bir toplumsal evren, hafızasıyla kendisine katılan yeni üyeleri nesnelleştirilmiş belleğe uyarlar.

Kan davasını sosyolojik yönden tahlil etmeden önce onunla ilgili alandaki kuramsal çalışma veya tartışmalara bakmakta yarar var. Çalışmalar, olgunun resmi sınırlara sıkıştırılmaması gerektiğini ortaya koymuştur. yapılan çalışmalardan kan davasının Türkiye’ye özgü bir durum olmadığı anlaşılmaktadır. Kan davasının, farklı ülkelerdeki toplumların ortaklaşa meşruiyet attettikleri kurucu bir edimdir. İslamiyet öncesi Arap Yarımadası’nda toplumsal, siyasal, kültürel ve iktisadi ilişkilere doğrudan etki eden, onlar üzerinde kurucu vasfa sahip olan ‘asabiye’nin kan davalarına etkisi irdelenmiştir. Altuntaş, *Kan Davası* (2021) adlı çalışmasını bu bağlamda ele almıştır. Almelek, *Kan Davası* (2012) eserinde modern devlet örgütlenmesiyle kan davası arasındaki ilişkiyi mercek altına almıştır. Söz konusu eserde yapılan çıkarımlardan birisi, kan davasının modern devletin ve özellikle hukuk sisteminin kurumsallaşmasında önemli bir engel olduğudur. Bourdieu da Cezayir’deki kan davalarının nasıl yeniden üretildiğini *Bir Pratik Teorisi için Taslak: Kabiliye Üzerine Üç Etnoloji Çalışması*’nda ortaya koymuştur. Kabiliye’de namus, şan ve şeref gibi sembolik sermaye kaynaklarının yüklenicilerini beden, dil ve roller yönünden biçimlendirdiğini ve dolayısıyla bu durumun nasıl kalıcı bir hal aldığını resmetmiştir. Bourdieu, özellikle taraflar arasında kopan ilişkilere rağmen süregelen örtük etkileşimin meşru doğası üzerinde durmuştur. Buna bağlı olarak yasaklar, bedeller ve yaptırımların uygulanmasında etkili olan nesnel toplumsal normları da sosyolojik okumalarına mal etmiştir. Şimşek’in *Törelere Aynasında Doğu Batı Kan Davası ve Düello Gelenekleri* (1998) adlı çalışması da bu bağlamda öne çıkmaktadır. Şimşek, Doğu ve Batı’da işlenen kan davalarının farklılaşmasını sağlayan geleneksel kabuller üzerinde durmuştur. Mazhar Bağlı ve Ertan Özensel’in (2011) birlikte kaleme aldıkları *Türkiye’de Töre ve Namus Cinayetleri*

adlı çalışmada ise töre ve namusun kan davalarındaki etkisi irdelenmiştir. Bir TÜBİTAK projesi olan bu çalışma, iki temel amaca hizmet etmektedir. Birincisi, kan davalarında işlenen cinayetleri önleyecek kurumlara bir bakış açısı kazandırmaktır. Diğer bir amaç ise, sorunları var eden değerlerin, değişim sürecini ve değişimin yönünü tespit etmektir. Kan davasını merkeze alan bu çalışmanın bundan sonraki kısmı, teorik tartışma üzerinden şekillenmiştir.

Kan Oyununu Oynamak: Bir Oyun Kurgusu Olarak Kan Davası

Değer yükleri tartışılmaya açık olan hafıza yapıcı unsurların, neden ve nasıl yeni kuşaklara aktarıldığına ilişkin sorular tartışmanın genel seyri açısından önemlidirler. Zira bu sorular, kan davası gibi sorunlu ve netameli konuların aktarılma mantığını anlaşılır kılacaktır. Toplumsal alanda eleştirilen durumların değişmeyen doğasını açık edecektir. Yani, kan davasını tecrübe etmemiş kişilerin bu olayı nasıl yeniden ürettikleri merak konusudur. Bu kişiler, kan davasının sembolik içeriğine aşinadırlar. Olayı deneyimlediklerinde yerinde eylemlere başvurabilirler. Bu aktörlerin habituslarının şekillenme biçimleri sorunsallaştırılmalıdır. Bazı toplumsal olguların yeniden üretimine zemin hazırlayan hususları, kan davası gibi yeniden üretilen bağımsız bir olguya zemin hazırlayan hususlar bağlamında ulaşılabilir. Bourdieu ve Wacquant'ın (2021, s. 199-200) da ifade ettiği gibi her türlü toplumsal gerçeğin üretimi ya da yeniden üretimini gerekçelerle izah etmek, topluma ait olan her ne varsa boşlukta bırakmamaya ve onlara geçerli ve makul sosyolojik bakışla yaklaşmaya bağlıdır. Aktörlerin, eylem seçenekleri arasında neden benzer eylem seçeneklerini düzenli bir şekilde tercih ettikleri bu bağlamda sorgulanmaya değerdir. Söz gelimi, kan davasının, kuşaklar boyunca neden tercih edildiği önemlidir. Aktörlerin kan dökmeden, modern devletin hukuk sistemini neden çözüm yolu olarak görmediklerini de sorabiliriz.

Bourdieu, sosyal hayatı, ödüllerin daha büyük ve anlamlı olması dışında, oyuna benzetir (Calhoun, 2016). Bir sosyal durum veya etkileşimi anlamak için, etkileşimde olan aktörün hangi oyunu oynadığına bakmak gerekir. Sosyal durumun oyuna benzetilmesi, özellikle oyunda var olan stratejilerin, ödüllerin, çıkarla şekillenen ilişki biçimlerinin, yatkınlıkların farkında olmayı kolaylaştırmaktadır. Bu, imgesel bir betimlemedir. Kan davası da bu imgesel kurguyu bütünüyle karşılayacak özelliklere sahiptir.

Kan davası bir oyundur. Kuralları, sermayesi, stratejileri, aktörleri, kazanç ve kayıpları belli olan bir oyun tertibidir. Ancak bu oyun tertibi bağlamsaldır. Belli toplumsal uzamda meşru ve anlamlıdır (İçli, 1994). Zira oyunun var olması ve devamlılığı, en başta alandaki aktörlerin oyuna inan(dırıl)malarına bağlıdır. Oyuncular oyuna ve oyundaki kazanç ve kayba yani bahsin kendisine inandıkları ve o inancı paylaştıkları nispette oyunda kalırlar ve oyunu sürdürmeye çalışırlar (Bourdieu & Wacquant, 2021, s. 144-146). Kan oyunu, oyuna katılanların ortak doxa/inançlarından dolayı anlamlı olduğu kadar bu inanca yabancı olanlar için ise bir "damga" doxası olarak nitelenebilir. Esasında "kan cemaati" uzamı içinde olanlar ile olmayanları ayırtıran temel parametre, uzamdaki işleyişe olan inanç ve inançsızlıktan beslenmektedir (Bourdieu, 2018, s. 77). Dolayısıyla bir toplumsal meselenin yeniden üretimi, mesele ile birlikte sunulan sermaye kaynağına bağlıdır.

Kan davası oyununun imgesel varlığı en başta geçerli olan simgesel sermaye aygıtı üzerinden tecessüm eder. Meşru olarak görülen her farklılaştırma nesnesi ve farklılık bir fayda, iktidar, otorite ve güç gibi pozitif yükleri faillerine yükler. Pozitif yüklerden dolayı sahiplendikleri sermayenin doğasına uygun olarak failler beden, tutum, tarz, inanç, aidiyet gibi farklı varoluş biçimlerinde kendilerini sunmak isterler (Bourdieu, 2014, s. 198-199). Kan davasında da özgün bir toplumsal sınıfı çerçeveleyen, ayırtıran, sınırlar koyan ve sınırlarla birlikte belli kazanç ve kayıplar üzerinden oyunu düzenleyen ve yapılandıran şan, şeref, namus ve haysiyet gibi sembolik sermaye kaynakları vardır.

Sembolik sermaye ile çerçevelenmiş bir oyun düzleminde bütün yapıp-etmeler bu sermayenin ruhuna uygun şekilde düzenlenir. Sermaye, eylem ve söylemleri gelişigüzel sergilenmekten kurtarır. Belli bir mantık örgüsü içinde kurallaştırır. Her adımdan sonraki adımın ne olacağının önceden hesaplanmış olması sağlanır. Her sermayenin yüklenicilerini biçimlendirmesi, tipleştirilmesi gibi sembolik sermaye de yüklenicilerini tipleştirir. Cimrinin ekonomik sermayeden ziyade kültürel sermayeye göre tipleşmesi ne ise namuslu, şerefli olmanın da kendine özgü hususiyetleri vardır (Aydemir & Özil, 2016).

Tipleşmek esasında eylemi de bedenleştirmektir. Eylemi okuma yetisini kanıksamaktır. Sahnelenen eylem, yatkın olma halinden beslenir. Aktörün oyunun doğasına uygun aniden gelişen doğaçlama eylemleri, bizatihi onun “oyunu okuma”ya yatkın bilincinden anlam kazanır. Sözelimi, kan davası oyununa inanan yatkın bir kişi, “intikam almak”lığın yolunu, yöntemini, araçlarını, zamanını, mekânını, meşru ve gayri meşru bileşenlerine bütünüyle hakimdir. Öyle ki ‘acılar’ın rolü ve dozajı, ne ile acının üretilebileceği, acı üretirken meşru sınırı aşmanın ya da ihlal etmenin ne tür tersten yaptırımlara yol açacağı yatkın beden tarafından önceden hesaplanır. Bu özne, her eylemine karşılık sonraki eyleminin ne olacağını kestirebilen ve dolayısıyla sonraki zamanı da bu minvalde okuyan, hesaplayan ve yönlendirendir. Kan oyununda sembolik sermayenin temini ya da onun elde tutma stratejileri ise olaya münhasırdır. Olaya mündemiç olan şeylere göre stratejiler yeniden belirlenir.

Kan oyun içinde var olan bir kişinin sembolik sermayeyi elde etmek için ortaya koyacağı uygun eylem tercihleri sınırlıdır. Ancak eyleyenin sınırlı eylem tercihleriyle hareket etmesi ve beklenen bedelleri ödemesi, onun oyunun stratejisi içinde hesapladığı veya ön gördüğü itibarı temin edecektir. Zorluğu göze almak ve eylem tercihlerine bağlı kalmak bu oyunun kuralıdır. Kan oyununda bedel ödemekten kaçınmak, karşılanması çok zor olan yeni bedel ödemelere neden olabilir. Aktörler, itibarsız olmak gibi konumlarını kaybelsttiren büyük bedelden kaçınmak için nesnelleşmiş bedel ödeme tarzlarına gönüllü olarak öderler. Bu gerçeklikten yola çıkarak bedel ödemenin getirilerinin neler olduğu ve hangi yol-yöntemlerin takip edildiği, bulgular kısmında ortaya konulacaktır.

Bourdieu ve Wacquant’a (2021, s. 199-200) göre sosyolojik yönelimin temel amaçlarından birisi, eyleyicilerin gerçekleştirdikleri eylemlerinin doğasını anlamak, onları motive eden gerekçeleri betimlemektir. Bu betimleme çabası, bilimsel nesnenin sadece açık görünümüne odaklanması halinde amacını gerçekleştirme noktasında başarısız olabilir. İlk elden yapılması gereken “apaçıklıklarla” savaşımdır. Görünenlerin aldatıcı görüntüsünden ve kendi kendisini açıklayan her türlü şeyin kriter olarak alınmamasıdır (Bourdieu, 2021, s. 53). Toplumsal yapının daha derininde işleyen nesnelleşmiş ve soyut durumlara öncelik verilmelidir. Bu bağlamda toplumsal alanda değişmeyen, ilk elden yadsınan-görünmeyen ve aleni bir şekilde mesafe konulan meselelerin yeniden üretilmesini sağlayan nedenlere görünürlük kazandırılmalıdır. Kan davası bu ekseninde toplumsal uzamda yeniden üretime yönelik kuşkuları somutlaştıran ve yeniden üretimin mantığını resmetme potansiyeline sahip özgün bir olgudur. Kimilerine göre netameli, damgalayıcı ve mesafe konulması gereken kurucu eylem biçimi olarak kan davasının yerleşik kazanmasının altındaki dinamikler, tavsiye edilen sosyolojik bakışla fark edilebilir.

Kan davası gibi netameli ve kuşkuları uyandıran toplumsal bir fenomenin aktarılmasının ve aktörlerini biçimlendirmesinin sosyolojik izahatı için Bourdieu’nün yeniden üretim ve diğer teorik kaynaklarını merkeze alan bir tutum benimsenmiştir. Arlı’nın (2016) Bourdieu’ya ilişkin ifadelerinde işaret ettiği gibi, Bourdieu, önceden kurgulanmış teorik referans kaynaklarıyla daima bir hesaplaşma içinde olmuştur. Bu hesaplaşma edimi, Mücen’in (2014) Bourdieu okumalarına referansla, gerçekliği perdeleyen başta teorik ve yöntem olmak üzere tüm kanonik bakışları yerinden etmiştir. Yerinden ettiğinin yerine ise özgün, saflaştırılmış ve gerçeklikten damıtılmış bir teorik ve yöntem ikame etmiştir. Bourdieu özellikle yöntem kısmında son derece faydacı davranmıştır. Onun görünürdeki amacı ya da

derdi hakikati olduğu gibi yansıtacak yöntemsel araçları bir alet çantasındaki araçlar gibi kullanmaktır (Bourdieu & Wacquant, 2021, s. 27).

Bourdieu'nün yöntemi, diğer teorisyenler gibi bütün araştırma konularına uyarlanacak yapılandırılmış bir metodolojik izleğinden söz edilemez. Ancak araştırma konusuna göre yeniden kurgulanan, dinamik bir yöntemsel keyfiyeti esas almıştır (Brubaker, 1993). Bu çalışma da hem yöntem kısmında hem de bulguların yorumlanma aşamasında, Bourdieu'nün araştırma nesnelere ele alış şekli arasında bir benzerlik kurma düşüncesine bağlı kalınmıştır. Bourdieu, çalışmalarında genel olarak sermayenin demokratik olmayan dağılımı üzerinde somut sınıfsal uzamları/alanları öncelikle betimlemiştir. Yöntem, ilk olarak alanda işleyen ekonomik, kültürel, beşeri veya sembolik sermaye tiplerini ortaya koymak üzerine kurgulanmıştır. Kültürel sermayenin oluşturduğu uzamlar ve bu uzamların işleme mantığı *Ayrım* (2021) ve *Sanat Sevdası* (Bourdieu & Darbel, 2017) çalışmaları ve sembolik sermaye için ise Kabiliye'deki sembolik sermaye kaynaklarının varlığı ve bunun toplumsal alana etkisi *Bir Pratik Teorisi için Taslak* (2018) çalışması örnek gösterilebilir. Sermayenin ilk elden ortaya konulması, toplumsal alanın doğasını da açık eder. Alanda sermayenin oluşturduğu ayrımlar yani tabakalaşma sistemi sermaye birimiyle doğrudan ilintilidir. Belli bir sermaye ile oluşan (oluşabilecek) olasılıklar uzamında kurumsallaş(acak)mış ayrım/farklılaşma ilkeleri, bu ilkelerin sermaye paydaşlarınca dayatılması ve bununla toplumsal gerçekliğin yeniden üretilmesi üzerinden analiz sınırlandırılmıştır. Son olarak sermaye ve ayrımsal normlarla yapılanmış oyun alanı, kişiler arasında bir mücadele alanına dönüşür. Birbirini takip eden bu nesneye ulaşma uğraşı, belli bir yöntemle bağlılık göstermez. Sermayenin neliğine, sermayenin toplumsal etkilerine bağlı kalınarak bazen istatistik, bazen mülakat tekniği kullanılır. Zira yöntemle sıkı sıkıya bağlılık, görüneni bir yönden kapatabilir. Bourdieu (2021, s. 53) bunu da yöntemle hükmederek yapılabileceğini ifade etmiştir. Kimi zamanda mülakat için düşünülen katılımcıların farklı ölçütlere göre çeşitlendirmek tek başına çözüm olabilir.

Kan davası en başta sembolik sermaye bileşenlerini aklı getirir. Genel olarak da bu davanın güdülmesinin temelinde de sembolik sermayeye ulaşma veya onu kendine temellük etmektir. Şan, şeref, namus ve haysiyet gibi yüklü göstergeler belli bir toplumsal alanda kurucu misyonlardır. Aynı zamanda toplumsal ayrımı dayatan ve hiyerarşi oluşturan kök paradigmalardır. Diğer sermaye kaynakları sembolik sermayenin satın alınması, yükünü arttırılması için elden çıkarılabilir stratejik yatırım kaynaklarıdır (Bourdieu, 2018, s. 237-238). Kan davasını konu alan bu çalışma, farklılaştırıcı unsur olarak sembolik sermayeye özel önem vermiştir. Kan uzamında uzamı şekillendiren sermaye kaynağını yeniden tespit etmekten ziyade verili olarak kabul edilmiş sembolik sermayenin dolaşımı üzerinde durulmuştur.

Kan oyununa katılmış kişilerin ve ailelerinin bağlı buldukları toplumsal uzamda varlık göstermelerini sağlayan "kredi notu" olarak sembolik sermaye özel öneme sahiptir. Bu uzamda kredi notunu düşürecek ve sembolik etosları hedef alabilecek her türlü karşı saldırıları püskürtmek ana gayedir. Sembolik sermayeye sahip olan –ki bu yüklenicilerin ya bedel ödeyerek ürettikleri ve kendilerini ispatladıkları ya da öncesinde ispatlanmışlığın miras bırakılması olabilir- ve şan, şeref gibi hassas sermayeleri belli bir şekilde elinden alınmış, alındığında mutataşmış reaksiyonları göstermeyen 'lekeli'ler arasında bir ayrımdan söz edilebilir (Bourdieu, 2018, s. 12). Lekeli ile ilişki kurmamak, toplumsal alanda mübadeleyi sağlayacak herhangi bir değeri olmadığını ima eder. İtibarsızlaştırılmış, yani tehdide uygun meydan okumayı yapmamış kişinin toplumsal alanda varlığı iflas etmiştir. Çalışmanın son ve temel uğraşı da itibarsızlaştırma tehdidine yönelik aktörlerin kendilerini nasıl bir mücadeleye koşullandırdıklarını ortaya koymaktır. Habitus, doğaçlama, strateji, mücadele gibi Bourdieu'nün temel kavramları özellikle bu son safhada işlemektedir. Bu dinamik bir durumu karşılamaktadır. Meydan okuma adına ne tür stratejiler ürettikleri ve bedeller ödedikleri, hangi kavramı ve ne tonda söyledikleri gibi bir sosyolojik bilgi için son derece önemli olan ayrıntılara yer verilecektir.

Metodoloji

Kan oyunun doğasını anlama amacından dolayı nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Söz konusu yönetime bağlı olan desen yaklaşım seçenekleri arasında, daha kapsayıcı bir yaklaşım olmasından dolayı (Merriam, 2018, s. 22-24) “temel nitel araştırma” desenine göre bu çalışma tasarlanmıştır. Kan oyununda (davasında) aktörlerin kan oyununu nasıl oynadıklarını anlama adına mülakat tekniği üzerinden veriler elde edilmiştir. Bu çalışmada “amaçlı örneklem” üzerinden katılımcılar belirlenmiştir. Bu örneklem tipi, zengin bilgiye sahip olduğu varsayılan kişilerle derinlemesine görüşme yapmayı içerir (Creswell, 2014; Neuman, 2019, s. 322; Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 135). Amaçlı örneklem içinde de “kartopu örneklem” tercih edilmiştir. Kan davasıyla ilgili en kritik ve özgün düşüncelere sahip, olayda rol almış, “olayın kaderine etki etmiş” kişilere ulaşma hedefinden dolayı bu örneklem modeline de başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 139-140). Bu kişiler, olaya ilişkin habitusları ve dolayısıyla doğaçlama kapasitesine sahiplerdir. Bununla beraber oyuna içkin stratejilerin neler oluşuna/olacağına yönelik bilgilere vakıf oldukları da söylenebilir. Bununla birlikte çalışmada veri toplama tekniğinde “derinlemesine görüşme formu” kullanılmıştır. Bu görüşme tekniğiyle katılımcıların kendi dünyalarını nasıl gördüklerine dair detaylı olarak veri toplamaktır (Erdoğan ve Semerci, 2023, s. 162-169). Derinlemesine görüşme tekniği içinde de “yarı yapılandırılmış görüşme” formu kullanılmıştır. Buradaki amaç, görüşmecilere bazı sorular yöneltilerek konu hakkında bilgi elde etmektir (Ulutaş, 2018). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, yeni soruların sorulmasında esneklik sağlamasından dolayı tercih edilmiştir (Miles ve Huberman, 2021, s. 22-23).

Çalışmaya katılan görüşmeciler farklı parametrelere göre seçilmiştir. Birinci parametre, katılımcıların tamamı erkek olmasıdır. Bunun başlıca nedeni, kan davası son derece eril bir fenomendir. Erkeklerle bırakılmış bir oyun sahasıdır. Kadınların yer alması, oyunun genel gidişatına zarar verebilir. İkinci parametre, katılımcıların iki farklı gruptan yani onların bir kesimi kan davasını tecrübe etmişken diğer kesimi tecrübe etmemiş olanlardan olmalarına riayet edilmiştir. Buradaki amaç, kan davasının sembolik yükünün ve dilsel habitusun (Bourdieu, 2016, s. 147-152) olayı yaşayan ve yaşamayanlarda benzer olup-olmadığını görmektir. Yani olayı yaşamayan katılımcıların, yaşayan ebeveynlerinden veya sosyal çevrelerinden olaya ilişkin tarihsel ve sembolik mirası içselleştirme durumlarını ortaya koymaktır. Üçüncü öncül ise, kan davasının Türkiye’de farklı illerde yaşayan kişilerde ortak bir bilinci ve söylemi üretip-üretmediğini fark edebilmektir. Bazı katılımcıların ikametgâh yerlerini ve göç ettikleri illeri gizlemelerinden dolayı illerin isimlerine yer verilmemiştir. İsimleri gizlenen illerin seçilmesindeki neden, buraya göç etmiş olanlara ulaşmamıza yardımcı olacak kişilerin var olmasıdır. Çalışma için mülakata gönüllü olan kişilerin bazılarında güven verecek yardımcı bir kişi üzerinden ulaşılmıştır. Bazı katılımcılara ise aracı olmadan, araştırmacının kendisi doğrudan ulaşılmıştır. Doğrudan görüşülen katılımcıların hikayesi üzerinden çalışmanın öncelikle tasarlandığı söylenebilir. Bir diğer etken ise bu hikayeleri anlaşılır kılan Bourdieu’nün teorik üretimidir. İkinin kesişiminden bu çalışma somutlaşmıştır. Son olarak görüşmeciler, kan davasından dolayı göç eden ailelerden seçilmiştir. Bunun temel nedeni, kan davasında bedel ödemenin yarattığı bir hafıza da söz konusudur. Görüşmeler, toplam 10 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Bunlardan dördü olayı yaşamamış olan kişilerdir. Altı kişi ise doğrudan olayı deneyimlemiştir. Olayın sahip olduğu sembolik yük, söylem birliğine neden olduğu fark edilmiş ve görüşmeler 10 katılımcı ile sınırlandırılmıştır. Katılımcılardan bazıları ikamet ettikleri yerleri gizlemişlerdir. Bazı katılımcılar ise ikametgâh yerlerini belirtmekten çekinmemişlerdir. Ancak, bazı katılımcılar arasında da akrabalık ilişkisinin var olmasından dolayı bu değişkenin saklı tutulması kaçınılmaz olmuştur.

Katılımcıların tamamı göç edenler arasında seçilmiştir. Göç edenlerin geneli ise serbest meslek ile uğraştıkları bilinmektedir. Olayı yaşamamış olanlardan 3 kişi ise, çalışmanın yürütüldüğü zaman aralığında üniversite öğrenimine devam etmekteydiler. Görüşmeler, Ocak 2023 ile Mart 2023 tarihleri

arasında yapılmıştır. Çalışma bulgularından belli temalar elde edilerek veriler yorumlanmıştır. Çalışma, aşağıdaki sorular etrafında şekillenmiştir.

1. Namus, şan, şeref ve haysiyet gibi kavramlar sizin için ne ifade etmektedir? Bunlara zarar gelmesi sizin için ne ifade etmektedir? Bunları korumak mutlaka kan davasının meydana gelmesi mi gerekir?
2. Kan davasında ne tür kayıplarınız (ekonomik, sosyal) oldu? Kayıpları göze almanızı sağlayan sebepler nelerdir?
3. Kan davasında mutlaka intikam alınmalı mıdır? İntikam alınmazsa ne olur? Sosyal çevrenizin kan davasına karşı bakışı nasıldır?
4. Dini görüşünüz kan davasına bakışınızı nasıl etkilemektedir? İnancınız namuslu, şerefli bir kişi olmada sizi ne oranda etkilemektedir?
5. Kan Davasında taraflar arasında barış sağlandı mı? Sağlandı ise bununla ilgili yol-yöntemler belli midir? Devletin barışa katkısı nasıldır?

Bulgular

Çalışmanın bulgular kısmında oluşturulan başlıklar elde edilen verilerin tasnifi ve temalaştırmasına bağlı olarak yapılmıştır (Saldana, 2022). İçeriğe göre çalışma dört alt başlıkta toplanmıştır. Birinci alt başlık, kan davasını doğrudan tetikleyen kavram öbeklerine yer verilmiştir. Sonraki başlık ise, sermaye türevlerinin kan davasında kullanılma mantığına, sermaye kaynakları arasında oluşan hiyerarşinin nedensel açıklanmasına odaklanmıştır. Üçüncü başlık, sosyal çevrenin potansiyel gücü, kan oyununun gidişatına etkisi irdelenmiştir. Kan davasında tarafları güdüleyen, oyuna içkin normların neden sergilenmesi gerektiği konusunda meşrulaştırıcı söylemi üreten gizli özneler olarak sosyal çevreye ayrı bir başlık açılmıştır. Son başlıkta ise, kan davasında kanı durduran, barışı, bedel ödemeyi, mükâfatı belirleyen, sağduyu bilgisini üreten otorite olarak kanaat önderlerine yer verilmiştir. Esasında kurumsallaşmış bir oyun düzeninde, kanaat önderleri oyunda hakem görevini görmekteler. Oyuna dair sözü tekelleştiren sembolik sermaye paydaşlarıdır. Sözün tekelleşmesi, devlet gibi diğer sembolik özneler sözün neden devredilemezliğini açık eder. Bu, devleti yok saymak değildir. Devletin kudretli olduğu alanlarda da kanaat önderlerinin hükmü geçersizdir.

a. Namus, Şan, Şeref ve Haysiyet: Kan Davasını Koşullandıran Göstergeler

Kan davasına ilişkin yapılan mülakatlarda görüşmeciler, ilk elden kan dökme eylemine karşı bir söylem ortaya koymuşlardır. Kan dökmek ya da bir cana kıymak özellikle dini söylem üzerinden yadırganmıştır. Ancak bu karşı çıkma, esasında kan gibi son derece önemli ve sembolik şeyin, sıradan olaylar, gelişmeler için değersizleştirilmesinin önüne geçmektir. Kan, en az kendisi kadar önemli olan sembolik şeyler için dökülebileceğini anımsatır. Kan dökmeyi zorunlu kılan ve meşrulaştıran durumlar, kanın sembolik niteliğiyle mağdurların tehdit altındaki sembolik sermayelerini yani itibarlarını yeniden garanti etmeyi hedeflemektedir. Özellikle namus, şan, şeref ve haysiyet gibi sembolik değerler, kan dökülmesinin kaçınılmazlığını dayatır. Bu dayatma, kan oyunu içinde olan herkeste ortak bir inancın ve söylemin oluşmasına da etki etmiştir. Öyle ki farklı coğrafyalarda yaşayanların bu kavramlar dolayımında benzer söylemlerde bulunmaları bunun en bariz kanıtıdır.

İnsan namus ve şerefi üzerine yaşıyorsa o çok önemli bir şeydir. Namus olmazsa olmazdır. Yahu insan namus için yaşar. İnsan doğar doğmaz bir erkek ve bir dişi insanlar birbiriyle evleniyor, namus oluyor. Sonuçta senin hayatın oluyor. Hayatın boyunca da onu korumak zorundasın (K.4, 62, Kişisel İletişim, 2023).

Valla insan ne için yaşar? İnsan ne için yaşar? (K.8, 60, Kişisel İletişim, 2023).

Katılımcıların farklı coğrafyalardan olmasına dikkat edilmiştir. Bundaki amaç, kan davasını tetikleyen hususların söylemi ne oranda benzeştirdiğini ortaya koymaktır. Nitekim sermaye ve alanın kendisi, müntesiplerinde ortak bir dilsel habitusun oluşmasına katkı sağlar. Belli bir düşünsel evrene göre hareket etmeyi (habitus) dayatır (Wacquant, 2014). Bununla birlikte farklı kuşaklarda ve olayı yaşama durumları farklı olanların da benzer düşüncelere sahip oldukları fark edilmiştir. Kan oyununa dair normların, inançların aktarımı, bu gerçekliğin kalıtsal bir şey olarak miras bırakılmakta olduğunu anımsatır. Her yeni kuşağın bu bilinç üzerinden hareket edeceğine bize ikna eder. 24 yaşında ve olayı deneyimlememiş olan K.6, sembolik kavramların onun için ne ifade ettiğini son derece net bir şekilde dile getirmiştir. Yakın ilişkilerin olduğu köy ortamlarında bu kavramlara yüklenen anlam üzerinden kan davalarının başladığını ifade etmiştir.

Kan davasında namus şeref ve haysiyet çok önemli. Özellikle köy şartlarında. İnsanlarımız kendimiz de dâhil olmak üzere namus ve şerefimiz üzere yaşıyor. Yani namustan kimse ödün vermez. Tabi bu durumlar, köy şartlarında, özellikle kan davalarında çok önemli meselelerdir (K.6, 24, Kişisel İletişim, 2023). Olaya doğrudan katılan K.1'in ifadelerindeki benzerlik dikkat çekicidir.

Namus ve şeref bizler için çok önemlidir. Bunlar için yaşamımızı devam ettiririz. Çünkü namus, erkekler için şereftir. O yüzden korunmalı ve sahip çıkılmalıdır. Yaşanan kan davalarının çoğunluğu da bunlardan kaynaklanıyor (K.1, 47, Kişisel İletişim, 2023).

Kan davalarını hem deneyimlemiş olanlar hem de toplumsal bellek üzerinden kan habitusuna sahip olanlar özellikle namus, şan ve şeref kavramlarına vurgu yapmışlardır. Yaşanmış ya da yaşanması muhtemel kan davaları, genel olarak bu sembolik kavramlar üzerinden haklılaştırılmaktadır. Ahmed'in (2017) *Duyguların Kültürel Politikası* adlı çalışmasında da ifade ettiği üzere bu kavramlar "yapışkan göstergeler"dir. Yani kan davasından söz açıldığında ilk olarak namus veya şan, şeref akla gelir. Bu kavramlar değer yüklüdür. Kişinin ve ailesinin itibarını/sembolik sermayesini belirler. Yüklendikleri sembolik içerikleriyle bireyi harekete geçirir ve toplumsal yapının yeniden üretimini sağlar. Yeniden üretimi anlamlandıran bir başka referans da Mauss'un (2013, s.440) "bütünsel insan" yani "homme total" kavramıdır. Bütünsel insan, kişinin zihni, bedeni ve toplumsal aidiyeti arasında tutarlı bir birliktelik halini ifade eder. Bu haliyle kavramlar norm yüklü, yönlendirici, meşrulaştırıcıdır. Fazlıoğlu'nun da (2021, s. 14) ifade ettiği gibi, bazı kelimelerin kavramsal-anlamsal nitelikleri, insanların yapıp etmelerini temelden belirler.

Turner da (1974, s. 67) *Kök Paradigma* kavramsallaştırmasıyla benzer düşünceler ortaya koymuştur. Eyleyenlerin davranış, düşünce, ilişki biçimleri bu paradigmaya göre şekil alır. Bunu sadece namus, şan, şeref gibi nitelikli kavramlar özelinde sınırlandırmamak gerekir. Özellikle savaş meydanlarında veya cepheye "gazi olmak" ve "şehitlik makamı" nı arzulamak kök paradigmanın diğer göstergeleridir. Bu kavramların anlamlı olduğu toplumsal alanlarda kişiler, söz konusu kavramlardan damıtılacak itibara -ister bu dünyaya isterse de öbür dünyaya dönük olsun- "layık olmak" için kendi bedenlerini yatırım aracı olarak ortaya koyarlar (Mardin, 2015, s. 14-16). Sembolik kavramlara inananların ve bunları taşıma kapasitesine göre konumlananların, doxaya riayet etmeleri beklenir. Konumunun dayatmalarını yerine getirme veya getirmeme bir "var olma iddiası ve yok olma tehdidini" içinde barındırır (Bourdieu, 2015, s. 67).

Değer yüklü, anlamlı kök paradigma kavramların ruhuyla eylemde bulunmak esasında konumlanmayı, konumunu yeniden ihdas etmeyi, toplumda var olma mücadelesinde, mücadelenin doğal ve neredeyse tek meşru tutunma yolunu tercih etmeyi ifade eder. Bu kavramların sembolik ağırlığını taşımayı göze al(a)mamak toplum içinde itibarsız olmayı, damgalanmayı ve dahası toplum tarafından ıskartaya çıkarılmayı anımsatır. Bu yaptırımların maliyeti, her türlü ekonomik maliyetin üstündedir.

b. Ne Kadar Bedel O Kadar İtibar: Kan Davasında Aktörlerin Bedel Ödeme Stratejileri

Kan davası, özel bir alanı betimleyen kurgusal tarafı söz konusudur. Alanın doğasına yakın aktörlerin neyi, ne zaman, neden ve nasıl yapmaları gerektiğine ilişkin bilinçleri (habituslara) önceden hazırlanırlar. Alana uyarlanmış olmanın en tipik örneği ise bedel ödemeye gösterilen rızadır. Bedel ödemenin getirisi, dışsal bir gücün zorlamasına gerek olmaksızın bedel ödemeye bağlıdır. Çünkü bedel ödeyen, bedele karşılık yatırıma dönüşmüş bir sermayenin de elde edileceğini varsayar.

Yanlış hatırlamıyorsam 5 kişi vefat etmişti ve birçok kişide tutuklanmıştı. Ekonomik olarak iki taraf da perişan oldular. Köydeki bütün evleri kullanamaz hale geldi, topraklarından oldular. Olaydan sonra bir taraf baskın olduğu için diğer taraf göç etmek zorunda kalmıştı. (K.1, 47, Kişisel İletişim, 2023).

Ekonomik olarak bizim aile olarak çok etkilendik. Bizim orada yaşantımız vardı. Ticari hayatımız vardı. Biz onları tamamıyla kaybettik. Göç etmek zorunda kaldık. Ekonomik olarak çok zararımız oldu. Biz o zararlar katlanarak batıya göç ettik (K.3, 47, Kişisel İletişim, 2023).

*Kan davasından sonra göç durumu yaşandı elbette. Örnek kendi amcam tarafı ilçede market işletiyordu ve bu durumdan dolayı dükkânı kapatmak zorunda kalmış ve çareyi evden dışarı çıkmakla bulmuştur. Çünkü her gün ufak çaplı çatışmalar yaşanıyor ve bu durum neredeyse her gün meydana geliyordu. Bu durum ailem açısından **kayıbı önlemek**, korkuyu dindirmek ve **namusunu korumak** amacı ile çözümünü doğudan batıya göç etmekle bulmuştur (K.6, 24, Kişisel İletişim, 2023).*

Bu ifadelerde kan davasında ödenen bedeller daha çok ekonomik kayıplar üzerinden dile getirilmiştir. Ekonomik sermaye ve yaşam alanları gibi somut kaynakların elden çıkarılması, kan davasını göze alanların alışık olduğu bir durumdur. Bu kayıplar, mağdur olanlarla mukayese edildiğinde yine de yeterli bir bedel olarak görülmemektedir. Zira ekonomik bedel, hiç istenilmeyen bedellerin –namusa leke sürülmesi, şan, şerefe saldırılması gibi- önlenmesi için seferber edilen kayıplardır (Ünsal, 2013, s. 156). “**Namusu korumak**” esasında ekonomik sermaye gibi sermaye aygıtlarını mevzinin önüne yerleştirmektedir.

Kan davası ne götürmüyor ki can alıyor, mal alıyor, gencecik çocuklara suç atılıyordu o dönemler. Sırf yaşları küçük daha az yatarlar diye. Hele ki çocuğu olan biri karşı taraftan birini öldürdüyse onu hiç hapse göndermezler. Onun yerine bir genç ve evli olmayan fedai bulup hapse gönderirler (K.7, 65, Kişisel İletişim, 2023).

Yukarıdaki ifadeler, kan davasındaki stratejileri ortaya koymaktadır. En az kayba uğramak için izlenen yollar ya da oyunun devamı için aktörlerin sahip oldukları yetenekler veya handikaplar bütünüyle hesap edilmektedir. Bu tür davranışlar oyunun doğasında kabul edildiğinde yani yeni bir kınamaya neden olmadığında rahatlıkla düşünülebilmektedir.

Hayır. Toprak bırakılır mı be! (Sert bir şekilde sitemkâr bir ifade ile: axa go be xwine hatibe şuşten ma mero kare dejberde -kan ile yıkanan toprağı bırakmaya hangi gönül razı olur) (K.2, 55, Kişisel İletişim, 2023).

Bu ifadeler kan davasında mağdur biri tarafından dile getirilmiştir. Kanın kendisi en başta sembolik niteliğe haizdir. Kan, bulaştığı her şeyin değerini en az kendi seviyesine çıkarır. Ödenecek bedeller, fayda yönelimli eylemlere ilk elden karşıttır. İlk elden faydayı düşünmek bu oyunu bilmemektir. Oyundaki yatırım mantığından uzak olmak yani oyunu bedenselleştirememiş olmaktır. Zorluğu göze almak, ekonomik sermayeyi feda etmek birer yatırım taktiği olarak düşünülebilir. İnsanın sefil ve basit ekonomik çıkarlardan vazgeçmesi, “satın alınamıyorsa” yani sahip olduğu sembolik yükleri ekonomiye indirgemekten kaçınıyorsa itibarlıdır (Joas ve Knöbl, 2019, s. 29). Ödenen bedelin türevi ve miktarı alana içkin mantığı ve stratejileri açık eder. Kanın başat belirleyen olduğu alanda her şey ikincildir. Ama bedel ödenmemişse kaybedilmeyenler ve elde tutulan aslında kaybedilmiştir.

c. Kan Oyununda Mahalle Baskısı: Sosyal Çevrenin Kan Davasına İlişkin Tutumu

Kan davasını tetikleyen nedenler kadar sosyal çevrenin bu tür olaylara yaklaşımı, başlı başına temel itici bir faktördür. Sosyal çevre olayın paydaşlarını kan oyunun ritüellerine motive etmese bile oyuncular, oyunun beklentilerini karşılama zorunluluğunu hissederler. Bu durum, toplumda bulunmanın ve toplumla kendisini gerçekleştirmenin doğal bir sonucu olarak görülebilir. Çünkü toplumsal gerçeklikle kurduğumuz ilişkinin ya da deneyimin ilk temel öğretilerinden birisi, içinde bulunduğumuz dünyanın “olduğu gibi”, “değiştirilemez”, “doğal veya normal” kabul görülmesini destekleyen doğrudan inançların bizi sarmalamasıdır (Bourdieu & Wacquant, 2021, s. 115-116). Sahip olduğumuz, benimsediğimiz, “tek seçenek” olarak gördüğümüz değerler, esasında inandırılmamızın nihai çıktısıdır. Miras aldığımız ve bir toplumsal fail gibi bizi sürükleyen, kendisini dayatan değerlere inancımız, bizi şekillendirmektedir. İnanç örüntüleri aynı zamanda içinde bulunduğumuz sosyal çevrenin de ruhudur. Bir arada yaşamanın kaynağıdır. Kendi alanına dâhil olacak ‘yeniler’i inanmaya teşvik eder. Alanda olan ama alanla bütünleşmemiş, alanın kurallarını ihlal etmiş, belli bir yaptırımla karşı karşıya kalmışların da neredeyse tek referans noktası olarak inanç pratikleri öne çıkar.

Tam bu noktada toplum aynı zamanda öğretici bir alandır. Sorunlarla nasıl baş edilmesi gerektiğinin bilincini de eyleyenlere kazandırır. Ancak bu ezbere bilgi değildir. Oyunu okuma yatkinliğinin kazandırılmasıdır. Yatkinlik, neyi, nerede, nasıl ve ne zaman yapılması gerektiğine ilişkin bilgi setlerini karşılar yani oyunu sürekli okunma becerisidir. Önemli olan, alanı ayırıştırın ve anlamlı kılan kazanç ve kayıpların farkında olmaktır (Bourdieu, 2020b, s. 162-163). Bu maliyet hesaplaması, aktörlerin hareketlerine de yansır. Kan davasına tekrar dönmek gerekirse, bu olayın başat aktörlerinden olan sosyal çevre, özellikle kazançların ve kayıpların niteliği ve miktarını belirleyen merciidir. Bu mercii, failin pozisyonlara nasıl karşılık veya cevap vereceği yatkinlikle kestirebilir. Aşağıdaki ifadeler kişilerin aleni bir sınırlandırma olmadan sosyal çevrenin örtük veya zımni sınırlandırılmış eylem seçenekleri arasında nasıl tavır aldıklarını göstermektedir.

*Aslında her ne kadar kan davalarının kötü bir şey olduğu bilirse de bu durum bizim buralarda devam ediyor. Bunun nedenlerinden biri de toplumdur. Çünkü kan davasında karşı taraftan intikamını alınmadığı sürece toplum tarafından **knanır**. Dolayısıyla bir yandan toplum dayatmasının da olduğunu söyleyebilir. Toplum, garip bir şekilde bu durumu hem destekler hem kan davasının devam etmesine karşı çıkar. Olayın yaşandığı anda iki tarafta eşit derecede kan dökmek ister ki toplumda bu eşitliği ister. Fakat bu durumun devam etmesi bir yandan **toplumun huzurunu, düzenini bozduğu için pek hoş karşılanmaz. Yani, barışı ister** (K.1, 47, Kişisel İletişim, 2023).*

Kan davasını süreğen kılan şey sosyal çevre. Sırf onlar (3. şahıslar) sırtını sıvazlayacak, övecek diye bu kadar sürdü. Yoksa insan insanı niye katletsin. Sosyal çevre namussuz, hayâsız sıfatını üzerinize sülalenize yapıştırdı mı bir daha tek çare bir coğrafyadan (turabidin yöresi) geç etmektir (K.3, 47, Kişisel İletişim, 2023).

Yukarıdaki iki katılımcıya ait ifadelere bakıldığında olayların neden meydana geldiğini resmetmektedir. Tarafları sürekli karşı karşıya getiren namus ve türevleridir. Aktörler genel olarak sembolik değeri fazla olan bu etiketlerle sınırlanır. Ünsal da (2013, s. 156-170) sosyal çevrenin kan davasının sürekli tekrerrür etmesindeki gücüne değinmiştir. Konuşma metinlerinde koyu renkle verilen cümleler bu bağlamda önemlidir.

*Kısa vadede sosyal çevreden gelen baskılara boyun eğmezlerse uzun vadede dökülen kanın azalacağını ve bir sürü hayatın kurtarılacağını idrak eden kimselerin nezdinde maruz kalacakları sosyal baskılar önemsiz kalır. **Lakin sosyal çevrenin baskısı böyle toplum içinde maalesef halen yüz kızartıcı bulunan bir durummuş gibi olan kan davasının konusunu oluşturan intikam gibi bir olgu için halen çok önemli bir faktör** (K.2, 55, Kişisel İletişim, 2023).*

O zamanki sosyal çevre, köyde, bize karşı, karşı tarafı bize karşı kışkırtıyorlardı. Yani barıştan yana değillerdi. Köyün en büyük ailesi olduğumuz için bize karşı bir kini, nefretleri vardı. Yani şöyle söyleyeyim; kanı dökülen aileden daha fazla bize düşman kesilmişlerdi. Daha önce olan meselelerden doğan bir durumdu bu. Öyle bir durum yaşandı. Yani kan davasında karşı tarafı her zaman kışkırtıp intikam alınması gerektiğini söylüyorlardı. Ancak bu şekilde kan davasının son bulmasını istiyorlardı (K.6, 24, Kişisel İletişim, 2023).

Kan davasında gelişen olayların tamamının tarafların tutum almalarına bağlı olmadığı yukarıdaki söylem ortaya koymaktadır. Tarafların, kan davası olsun ya da olmasın, muhatap olacakları bir olayda onları çevreleyen izleyici ve yargılayıcı kitlenin onlara karşı yaklaşımlarının nasıl olacağını kestirmeleri mümkündür. Toplumsal aktörlerin sahip oldukları *Pratik bilinçleri* bu konuda onlara yardımcı olabilir.

Pratik bilinç en net ifadesiyle, eyleyenler toplumsal faaliyette bulunurken başvurdukları zımni bilgi sermayeleridir (Giddens, 2005). Pratik bilinç, bir yandan da bireyin toplumsal alandaki kazanımlarını içerir. Bu bilinç vesilesiyle çevrenin kurumsallaştırdığı normatif beklentilere uygun eylemler ortaya konulur. Kişi bu bilinç sayesinde suçluluk duygusundan arınır. Bu bilinç dolayısıyla güdüleyici bir yöne de sahiptir (Giddens, 2019, s. 92-93). Zira kan davasının başat aktörleri, kan davasında kurumsallaşmış eylemlerini gerçekleştirmediğinde utanırılır. Her an çevresi tarafından gözlemlendikleri düşüncesi ve kendilerini başkasının gözünde görmeye çalışılması, utancı yeniden üretir (Sarte, 2009). Nihayetinde utanmak kan davasına içkin eylem kiplerini de yeniden üretir. Güdüleyici olması da tam olarak burada devreye girer. Meydan okumanın sembolik mesajına cevap vermeme aciziyetini göstermek, rakibe boyun eğmektir. Bu tercih, sembolik payeler atfeden sosyal çevrenin nezdinde 'şeref'ten yoksun olarak damgalanmasını, kendi kedisini lekeleymesini ifade eder (Bourdieu, 2018, s. 12). Sembolik sermayenin en önemli bileşeni olarak görülen şereften mahrum bırakılmak, esasında toplumsal alandan tecrit edilmeyi ifade eder. Toplumda ilişki içinde olmak, en azından muhatapı eşit görmektir. İlişki ağlarını kesmek ve muhatap görmemek, onun lekeli olduğunu, o lekeden uzak kaçmayı ima eder (Bourdieu, 2018, s. 11). Meydan okumak bile bu eksende değerlendirilebilir. Meydan okuma oyununa, oyunun etik ilkelerine bağlı kalınarak verilecek cevabın şiddeti, iki rakibi de sembolik olarak etkileyecektir. Bu bağlamda oyunda iki tarafı tatmin edecek cevap, oyunda hakem olan dışsal bir el marifetiyle verilebilir. Kanaat önderleri oyunun dizginlerini ele alabilen, oyuna uygun olan cevabı, yaptrımı veya ödülü belirleyen otorite öznesidir.

d. Sözün İtibarı, İtibarlıının Sözü: Kanaat Önderlerinin Kan Davasındaki Roller

Kanın sembolik niteliği ile kan oyununun kazanç ve kayıp dengesi düşünüldüğünde, alanda var olan neredeyse tüm aktörler, bu test edici oyun karşısında, rollerini ve konumlarını yeniden gözden geçirirler. Oyunun sadece asli tarafların değil çeperde bulunan hemen herkesin oyunda kurumsallaşmış rolleri teste tabi tutulur. Rollerin karşılama durumu, tüm aktörlerin hâlihazırdaki yerlerine doğrudan etki eder. İtibar borsasında beklentilerin karşılama ile karşılama, borsadaki mükâfatı-kazancı belirleyecektir. Bu gerçeklikten hareketle kan davasındaki olayın çözümlenmesinde kilit noktada bulunan kanaat önderlerinin doğrudan olaya müdahil olmaları ve sorumluluğu üstlenmeleri, borsadaki paylarını arttıracaktır. Kanaat önderleri, tekelleşmiş söz söyleme misyonlarından dolayı aksiyon almaları ve taraflar arasındaki gerilimi bitirmeleri gerekir. Suçlu tarafa yüklenilecek bedel ile mağdur cenahın beklentilerinin sınırlı şekilde karşılama yani tarafların birbirlerine yakınlaşmaları, büyük ölçüde kanaat önderlerinin sorumluluklarını yerine getirmeleriyle ilişkilidir.

Bizim oranın ileri gelen insanları, Şeyh Hüseyin Efendi, nur içinde yatsın, çok insanlar babam ve amcama sevgi saygısına çok çaba harcadılar. Sonra sonuçlandı. Allah onlardan razı olsun (K.7, 65, Kişisel İletişim, 2023).

Barişa kanaat önderleri, şeyhler, belediye başkanları dâhilinde bizden taraf olan bir ailemizin evinde yemek verilip bir miktar para ve silah karşısında barış sağlanmıştı (K.6, 24, Kişisel İletişim, 2023).

Yemin etti. Kuran'ın altından geçtiler. Yemek yendi. Kimse kimseye karışmayacak diye. Yemin ettiler. Oradan herkes ayrıldı. Ya tabi ki memlekette bizim kanaat önderlerimiz, aşiret reisleri, belediye başkanları işte Şeyh vardı o zaman. Allah razı olsun ondan. O önderlik etti. Geldi insanları bir araya getirdiler. İknâ ettiler ve barışma o şekilde oldu (K.4, 62, Kişisel İletişim, 2023).

Kan davasının sonuca bağlanmasında belli bir kurumsallık söz konusudur. Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü gibi dini şahsiyetler ve söylemler ön plandadır. Bu gerçeklik, itibarlı olmanın doğasını yani kaynaklarını da ortaya koymaktadır. Gerek dini önderlerin (şeyh, melle, molla vb.) gerekse de dini kaynakların (kuran, dua, yemin vb.) kan oyununun yaşandığı coğrafyadaki sembolik ağırlığını resmetmektedir. Aynı zamanda kanaat önderlerine dua ile gösterilen minnet ve temenniler, onlara yüklenen işlevin ne denli önemli olduğunu, müzakerenin meşru söz hakkının tekelinde olduğunun ispatlar. Bu aşırı saygı durumu, Bourdieu'nün (2020a, s. 54) Spinoza'dan (2022) esinlenerek kullandığı *Obsequium* kavramı üzerinden anlamlandırılabilir. Kanaat önderlerine gösterilen aşırı hürmet, onların varis olmalarından yani miras aldıkları dini ve diğer sembolik sermayelerinden kaynaklanmaktadır. Kişilerin sahip oldukları sembolik otoriteye katıksız, sorgulamaksızın pozitif ayrıcalık atfedilir. Kan davasında mağdur ailenin kan dökmemesinden oluşacak sosyal çevre baskısını önleyecek bir karizmatik savunma mekanizması olarak bu kültürel soyluların ağırlığı devreye girer. Yani mağdur ailenin, intikam almadığı için çevresine karşı küçük düşme durumunu kurtaracak anahtar da bu otoritenin elindedir. Mağdur aileler bu soylulara bağlılık üzerinden sosyal baskıyı bertaraf ederler. "Soylu söze" aykırı söz söylenmemesini taahhüt ederler. Aksi durumda soylu sözün üstüne söz söylemek, mağdurun yapacağı en stratejik hata olarak değerlendirilebilir. Soyluların devre dışı bırakılması, hemen her türlü çözüm yolunu esasında fiilen kadük bırakacağı gibi mağdurların sosyal itibarlarına da zarar verecektir.

Kan davasının hüküm sürdüğü bir toplumsal alanda, bu alanın kültürel soyluluk sermayesi de kendine özgüdür. İnanç düzeyi, ekonomik sermaye, beşerî sermaye, kahramanlıkları toplumsal olarak onanmışların ödedikleri ve herkesçe katlanılması zor olan ödenmiş bedellerin boyutu, itibarı temellük eden diğer sermaye araçları kültürel soyluluğu anlamlı kılar. Bu sermaye araçlarından pek çoğu alanın dışında kifayetsiz olur. Söz konusu sermaye üzerinden soylulukları toplumsal olarak onanmışların, rollerine uygun olarak davranmaları istenir. Onların da kan davaları gibi ciddi olaylarda kendilerini kanıtlamaları istenilir (Bourdieu, 2021, s. 66). Tabi oldukları sınavların ruhuna uygun davranılmadığında, biriktirilmiş ve miras bırakılmış sermaye üzerinden soylulukları da tehlike altına girebilir. Onların sahip oldukları otorite ve beklentiler özcüdür. Kendilerinin ürettiği, işlediği, domine ettiği kurulu bir toplumsal düzenek ifade edilmektedir. Bu bağlamda aşiret önderleri, şeyh ve mollaların asaletlerinin sağladığı sorumluluklarla hüküm vermektedirler.

Kanaat önderlerine yakıştırılan bu sembolik anlam, başka temsillere ya da otoritelere yakıştırılamaz. Zira kan davasının kendisine özgü bir mantığından söz edilmelidir. Kan davasına içkin bütün gelişmeler, ancak alandaki aktörlerce anlamlıdır. Bu anlamlılık hali, beraberinde olayın sonlanması için de geçerlidir. Kanaat önderleri olayın seyrini okumada yatkındırlar. Yaşanacakları, ödenecek bedelleri önceden bilirler. Tarafların rızasını elde etmede dilsel habituslara hakimdirler. Ortak bir dilsel kod geliştirme yeteneklerinden de söz edilebilir. Kan davasının kurucu bir olay veya olgu olarak kökleştiği bir toplumsal alanda, alana uygun ve yerinde bir söylem geliştirmeyecek aktörün itibarı da beraberinde yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadır. Alanın ruhunu okuyan, uygun bir dilsel yetenekle muhataplarına yaklaşan ve onların rızalarını tesis eden, olayın sembolik bütün detaylarını ve yaşanacak muhtemel diğer süreçleri kestirebilen alana ayarlı ve mündemiç söylemi

doğaçlama yani hazır cevap ile ortaya koyan aktörlerin varlığı son derece önemlidir (Bourdieu, 2015, s. 148). Alanın gerekliliklerine uygun olmayan bir çözüm yolu da bu bağlamda geçerli olmayacaktır. Kanaat önderlerinin karşısına alternatif bir otorite olarak devletin konumlandırılması, istenilen sonucu vermeyebilir. Bu, devleti alanda tamamen vasıfsızlaştırmak anlamına gelmez. Aksine bir çözüm adına mevcut aktörlerle iş birliğinin yerinde olacağını ifade etmektedir. Tarafların nezdindeki devletin konumu aşağıdaki ifadelerde kendisini göstermektedir:

Devlet zaten resen hareket etti. Ama tabi bölgesel akil adamlar, kanaat önderleri de devreye girip dökülen kanın çoğalmaması için mücadele verdiler. Bölgesel dinamiklerin devlele eşdeğer olduğu bir konu bana göre (K.2, 55, Kişisel İletişim, 2023).

Hayır devlete hiçbir şekilde başvurmadık. Devletin bize hiçbir katkısı olmadı maalesef. Tabi bu olaylarda kim cinayet işlemiş ise o cezayı çekmeli. Katilin hapis cezası alması yetmiyor. Karşı tarafın hala bize kin, düşmanlı devam ediyor (K.4, 62, Kişisel İletişim, 2023).

Yok, yok hiç devlete başvurmadık. Malımız mülkümüz ne ise biz sattık. Kan bedelini ödedik. Büyük fedakârlık, büyük insanlığı biz yaptık. Paramız gitti, malımız gitti, mülkümüz gitti. Ama şerefimiz, vicdanımız, haysiyetimiz yerde. Çok sağlam bağlandık. Çok temiz o beladan sıyrıldık (K.7, 65, Kişisel İletişim, 2023).

Olay esnasında devlete başvurulmadığını, civar köydekilerin haber verdiğini duymuştuk. Hapis cezası yeterli olmamıştı çünkü bir tarafta daha fazla kişi ölmüştü. Ve bu durumu kabullenemiyorlardı (K.1, 47, Kişisel İletişim, 2023).

Kan davasında devlet katili yakalasa bile mağdur olan aile onların ailesinden birini öldürecekler. "Yok, katil hapse girdi, devlet cezasını verir" gibi laflara kimse inanmaz. Kanın bedeli kandır. Kanı temizler. Eee yarın öbür gün hapisten çıkacak, karşımıza geçecek, elini kolunu sallayacak. Kimse buna izin vermez. Yoksa milletin içine çıkamaz (K.8, 30, Kişisel İletişim, 2023).

Devleti tek ve meşru otorite olarak görmek ve ona başvurmak, kurgulanmış oyunda kural ihlali yapılmasını örtük şekilde ifade eder. Zira ilgili toplumsal alanın bütünleştirici kodlarını kullanmaktan ziyade sahip olduğu sembolik gücü dayatmayı önceleyebilir (Bourdieu, 2020a). Bu vasfıyla devlet mekanizması, sorunu gidermede uygun dili kullanmadığından işlevsiz kalacaktır. Kan davasının sorun olduğu alanlarda, sorunu gidermek için hem mantıksal hem de ahlaki olarak bütünleşmek gerekmektedir. Bu bütünleşme, kaynağını, dinsel söylemden ve diğer değer bileşenlerinden sağlar. Dinin ahlaki bütünleşmedeki rolü, başta Durkheim (2010) olmak üzere farklı sosyologlarca dile getirilmiştir. Dolayısıyla kanaat önderleri bütünleşmenin sözcüsü olarak kabul görürler. Devletin bu olay özelinde yapacağı hemen her türlü bütünleştirme pratikleri, alanın doğasına yabancı olabilir. Bir yönüyle bütünleştirme niyetlenmişken beklenmeyen yeni sorun alanlarının görünür olmasına etki edebilir.

Devletin bu noktada pozisyon almasının dışında, başka bir gerçeklikten söz etmek gerekir. Alanda kodlanmış eylemlerin dışında eylemlere veya seçenklere başvurmak, damgalanmanın nedeni olarak görülebilir. Bu ekseninde mağdurlar, had bildirmede devleti meşru otorite olarak gördüklerinde, en başta 'korkak' olarak lanse edilirler. Bu damgalayıcı bir söylemdir (Goffman, 2014). Haliyle mağdur, bir kez daha alanın kurumsallaşmış etiğine uymadığı için itham edilebilmektedir. Mağdur olmak 'damga'lanmaktan azade olmak anlamına gelmez. Bu halde bile damga muamelesine maruz kalabilirler. Dolayısıyla alana içkin tüm kurumsallaşmış eylem örüntülerinin taraflarca yerine getirilmesi beklenir. Aksi halde mağdur olsa bile bir an kurallara itaatsizlik onu bu konumdan dışlayabilir. Devletin bu durumda yapması gereken, sahip olduğu meşru cezalandırma yetkisini

kullanmasıdır. Ancak, bununla da yetinmemelidir. Görüldüğü gibi hapis cezası kan davasını bitirmemektedir (Ünsal, 2013). Hatta suçlu üzerinde dahi çeşitli stratejilere rastlamak mümkündür. Hal böyle iken devletin yapması gereken, kan davasının meşru görüldüğü alanlarda, itibar sahibi şahsiyetlerle, otoritelerle iş birliği yapmaktır. Olayın dramatik hale dönüşmesini engellemek adına kullanılması gereken dile olabildiğince alan açmaktır. Toplumsal huzur ve güvenin kalıcı bir şekilde tesis edilmesi, iki otoritenin eş güdümlü çalışmasıyla mümkün olacaktır.

SONUÇ

Kan davası ciddi bir toplumsal mesele olarak varlığını korumaktadır. Bu mesele, en başta pratikleriyle yani kurumsallaşmış işleyiş mekanizmasından ötürü varlığını yeniden üretmektedir. Kan davasının meydana gelmesinde tarafların alacağı pozisyonlar, sembolik göndermeler, ödenecek bedeller, sınırlılıklar, ritüeller, etiğin veya ahlakın yeri, cinsiyetlere atfedilen roller, karizmatik otoritenin işlevi gibi pek çok bileşen üzerinden sahnelenen oyununun gidişatı ön kestirilebilir. Bununla birlikte oyunun toplum üzerindeki etki düşünüldüğünde, devletin bu işleyişteki yeri merak konusudur. Bu kurucu faktöre gömülü işleyişe karşın, devletin doğal otoritesi şaşkıncı derecede gölgelenmektedir. Devletin yaptırım gücü, kan davası oyununda, oyunun itibarlı kesimlere yani kanaat önderlerine devredildiği gözlemlenmiştir. Kan davasıyla ortaya çıkan sorun, yine sorunun baş gösterdiği sosyal çevrenin gerçekliğiyle sağlanmaktadır. Bu, devlete karşı bilinçli bir tavır alma olarak yorumlanmamalıdır. Aksine, kan davası sahnelenen bir oyun olarak düşünüldüğünde, bu oyunda devlete bir yer tayin edilmemiştir. Devletin müdahil olma durumunda, aktörler oyunun ruhuna uygun yeni bir seyir izleyebilmektedirler.

Kan davası, kendisine ait eylem tiplerini üretmektedir. Bu üretme gücü, olayın sahip olduğu sembolik gücünden mühlhemdir. Aynı zamanda kan davasının sembolik niteliği ona yönelik olumsuz düşünceleri de perdelemekte ve geçersiz kılmaktadır. Kan davası olayı olumsuz, gerici, çağdışı gibi yakıştırmalarla damgalanmaktadır. Bu damgalama söylemi, kan davasında kurumsallaşmış eylem tiplerini ve eyleyiciyi de kapsamaktadır. Bu gerçeklikten hareketle kan davasına yüklenen sembolik güç resmedilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda bitimsiz bir şekilde kan davasının neden sonlanmadığına yönelik merak da nispeten giderilmiştir. Bununla birlikte, aktörlerin kan davasına nasıl motive oldukları ya da olayı meşrulaştıran örtük nedenlerin neler olduğu betimlenmiştir. Sembolik göstergelerin toplumsal bilinçte neye tekabül ettiği de ortaya konulmuştur.

Sembolik göstergeler olarak ifade edilebilecek namus, şan, şeref ve haysiyet gibi değer yükü fazla olan kavramların kan davasının meydana gelmesindeki etkilerine özel önem verilmiştir. Bu kavramlar, kan davasının anlamlı olduğu ve dolayısıyla asli bir çözüm seçeneği olduğu yerlerde itici bir güç oldukları fark edilmiştir. Bu durumun, esasında Bourdieu'nün çalışmalarıyla örtüştüğü gözlemlenmiştir. Söz konusu kavramlar toplumsal alanda, etkisi fark etmeksizin, eylemler üzerinde kurucu ve meşru bir misyona sahiptir. Toplumsal alanda kurucu olan kavramlara inanan aktörler, hemen her türlü yaptırıma karşın -ki bu devlet tarafından uygulanacak yaptırımları da içermektedir- bu kavramlardan damıtılacak sembolik sermayenin garanti edilmesini amaçlamaktadır. Bu kavramlar, hiçbir başka sermayeyle mübadelesi mümkün olmayan ama diğer sermaye bileşenlerinin de bir şekilde elde edilmesini kolaylaştıran özelliğe sahiptir.

Namus, şan, şeref gibi kavramların sembolik değerleri yüksek olmasına rağmen Türkiye'deki çeşitli sorun alanları, bu kavramlar üzerinden okunmamaktadır. Dolayısıyla sorunları tetikleyen asli nedenlerden birisi olarak bu kavramlar öne çıkmaktadır. Toplumsal bellekte bu kavramların yeri görmezden gelindiği sürece sorunların çözümü mümkün olmayabilir. Alınabilecek tedbirler palyatif tedbirler olacaktır. Sorun çözen argümanlar yeni sorunların nedeni olacaktır.

Kan davasında aynı zamanda aktörlerin bedel ödeme stratejilerine yer verilmiştir. Paranın ve türevi sermayenin son derece işlevsiz olduğu ve hatta itibarı bütünüyle sarsan özelliğinden dolayı daha sembolik ve para ile satın alınamayan, her toplumsal eyleyenden beklenilmeyen, ilk elden bir kayıp olarak görülen ancak kazanımları göz önüne getirildiğinde hemen her sermayenin üstünde albenisi olan bir işleyişten söz edilmektedir. Bu da yukarıda bahsi geçen kurucu kavramların sahip olduğu yüklü sermayenin daima elde tutulması için ödenen bedeller olduğu, bu sermayenin elden çıkarılmasında ya da bununun test edilmesinde yüklenicilerinin tamamen toplumsal konumlarını kaybetmelerine de doğrudan kapı aralayacağı anlaşılmıştır.

Kan davasının sürdürülmesi doğrudan sosyal çevrenin varlığına bağlanabilir. Bourdieu'nün alan kavramı ekseninde düşünüldüğünde, alanda rol alan aktörlerce kabul edilen normların, ihlal edilmemesi beklenir. İhlal durumunda aktörlerin alanda sahip oldukları sermaye başta olmak üzere hemen her türlü kazanımlarından feragat etmesi ima edilir. Alanda olmak, izlenmektir. İzlenmeye rıza göstermektir. Bu rıza da beraberinde bir otorite olarak izleyicilerin yaptırımlarına zımnî şekilde boyun bükmeğidir. Kan davasında da sosyal çevre, tarafların, kurumsallaşmış eylem seçeneklerini serdetmelerini ister. Sosyal çevrenin gözetlemesi bir yönüyle *mahalle baskısı* olarak özetlenebilir. Bir şekilde alandaki kurulu düzenin muhafazası için bunu talep eder. Beklentiler karşılanmadığı zaman aktörlerin oyunda kalmaları tehlikeye girebilir. Çünkü bir bedel ödenmediğinde hem alanda geçerli olan sermaye kaynaklarından vazgeçilmiş imasını vermekte hem de alanda mücadele içine girecek diğer kişileri kendisinden uzaklaştıracaktır. Zira ilişki kurmak, muhatabın en azında denk görülmesini ifade eder. Bununla birlikte kan davasında sosyal çevrenin rolü normal bir durum, olması gereken bir erk olarak görülmektedir. Onların olaya müdahil olmaları beklenir. Bu konuda taraflardan birine verecekleri direktif de olması gereken bir doğal durum olarak içselleştirilmiştir. Sosyal çevrenin oluşturduğu yaptırım enerjisi, düzeni muhafaza etmektedir. Burada fark edilmesi gereken, söz konusu enerjinin boşa çıkarılmasıdır. Dolayısıyla yaptırım gücü, sosyal çevreden ya da mahalleden alınıp devletin tekeline verilmelidir. Sosyal çevrenin kınama, damgalama gibi kontrol mekanizmaları, değersizleştirilmelidir. Bu değişim bir süreci ihtiva etmektedir. Eğitim yolu ile daha akli tutum ve davranışlar özendirilmelidir.

Son olarak da kanaat önderlerinin sahip oldukları sembolik ayrıcalık üzerinde durulmuştur. Alanın soylu sınıfı olarak görülen kanaat önderleri genel olarak alanda sözü geçerli olan, herkesçe kabul görmüş, otoritesini geçmiş toplumsal sınamalardan kazanmış ya da miras olarak devr almış kişilerdir. Bu kişilerin olayın seyrine dair hemen her türlü söylemi tek meşru söylem olarak kabul görür. Ödenecek bedel başta olmak üzere tarafları bir araya getirmeye ve sosyal çevrenin oluşturduğu baskının boşa çıkarılmasına varıncaya dek pek çok başlıkta yegâne söz sahipleri olarak kanaat önderleri öne çıkar. Bu gerçeklikle birlikte devletin konumu da irdelenmiştir. Devlet, kan davasına ilişkin sorun alanlarında tek yetkili güç olarak kendisini konumlandırmaktan kaçınmalıdır. Sorunun daha az hasarla çözümünü için yerel kanaat önderleriyle birlikte hareket etmelidir. Alanın ruhuna uygun bir dilsel habitus geliştirmelidir. Aynı zamanda devletin ceza sistemine yönelik toplumsal güven artırılmalıdır. Mağdur aile bu güvenle yaptırım gücünü devlete devredebilir. Aksi durumda devletin uygulamaya koyacağı pratikler, beklentileri karşılamaktan öte alanda var olan oyunun yeniden üretiminde paydaşları daha fazla motive edecektir.

SUMMARY

Blood feud, despite being an extremely negative phenomenon, is perpetuated by certain social groups. This perpetuation is, of course, based on specific expectations and interest. In social contexts where the phenomenon is valid and legitimate, obtaining definitions that characterize symbolic capital such as glory, honor, and virtue becomes a primary goal. Equally important is to preserve these value-

laden definitions once they have been acquired. Groups may find themselves needing to protect this symbolic capital they hold. When threats are not addressed, there is a likelihood of losing this capital. Consequently, individuals or groups may suffer damage to their social reputation. However, when threats are effectively confronted, an increase in symbolic reputation is expected. This study is based on this table on blood feuds. The values of glory, honor, and virtue, which fill the concept of “symbolic capital” as defined by Bourdieu, guide both the actions of those involved and the behaviors of those who believe in them. Blood feuds generally occur to maintain these values. In Turkey, especially in the Eastern and Southeastern Anatolia regions, blood feuds are frequently experienced. Many studies have been conducted on blood feuds in these regions. However, this study serves two fundamental purposes. First, it aims to highlight the impact of these concepts in the emergence of blood feuds. Second, it seeks to determine whether individuals who believe in these values, have experienced blood feuds, and have been forced to migrate exhibit similar discourse and behavioral patterns related to these values across different geographical areas in Turkey. Additionally, passing down the importance of blood feuds, glory, honor, and virtue to their own children by those who have experienced blood feuds is crucial within this context.

Even if the younger generation does not experience blood feuds directly, if they provide parallel information about the phenomenon through their parents, the extent to which blood feuds affect social life can be understood. To achieve these two goals, a qualitative approach was followed. Qualitative methods help understand a specific social issue and provide a framework for how it occurs. To fully utilize this primary feature of qualitative methods, it was ensured that the participant group was relevant to the purpose. Along with the fundamental qualitative approach, purposive sampling was chosen to meet the study’s objectives. Concepts such as glory, honor, and virtue are more commonly expressed by men and blood feuds are a process directed and decided by men. Since women are generally more passive and submissive, male participants were chosen for the study. To concretize the second goal, two specific points were observed: participants were chosen from those who experienced blood feuds in different parts of the country and those who have not directly experienced blood feuds but have knowledge of them. The underlying purpose is to demonstrate that blood feuds generate a specific form of action. Some participants chose to conceal where the incidents occurred. Additionally, they also hid where they migrated to. Therefore, the study does not provide information about the specific locations of blood feud events or the cities where participants who migrated were interviewed.

In conversations, the direct impact of symbolic capital components such as honor, fame, and virtue on blood feuds has been observed. Individuals from different regions have expressed remarkably similar statements regarding honor. For instance, the phrase “What does a person live for?” has been conveyed by various participants. Even younger generations have made similar remarks as if they have experienced the feud.

The second finding is that participants are aware of their belief in blood feuds and their strategies for perpetuating the feud. The consequences of preserving or losing glory, honor, and virtue in a blood feud are well-known. Economic capital serves as a tool for maintaining symbolic capital. There is an implicit awareness that the more sacrifices are made, the greater the symbolic capital of an individual or group.

To understand why concepts such as honor, fame, and virtue are given such importance as components of symbolic capital, one must also understand the social codes of the environment. Participants have expressed that individuals lacking these values are excluded from the social circle and do not receive recognition. In fact, the social environment indirectly imposes blood feuds. Even basic economic relationships are tied to possessing these values.

In the end, blood feuds may last for a long time, but they eventually reach a positive resolution in a certain way. The end of a blood feud depends on the reality of the region where the incident occurred. Especially religious leaders and sheikhs are the main authorities in ending these feuds and determining the price to be paid. Their legitimate presence binds the parties. When the line drawn by opinion leaders is crossed, encountering a new price is inevitable. Opinion leaders also reconcile the parties on a reasonable basis.

Finally, in a blood feud, state power is not as dominant as opinion leaders. The state has a more limited awareness in producing appropriate discourse, reconciling the parties, and balancing punishment and reward. In this context, rather than withdrawing opinion leaders from the field, the state's fundamental task is to work with them. Otherwise, the blood feuds tend to last longer.

Makale Bilgileri		Article Information	
<i>Etik Kurul Kararı:</i>	Çalışma, Selçuk Üniversitesi'nin 30.09.2022 tarihli ve 2022/105 onay numaralı kararı ile Etik Onay almıştır.	<i>Ethics Committee Approval:</i>	The study received Ethical Approval from Selcuk University with the approval number of 30.09.2022 and the date of 2022/105.
<i>Katılımcı Rızası:</i>	Araştırmaya katılanlara çalışmanın amacı ifade edilerek rızaları alınmıştır.	<i>Informed Consent:</i>	The purpose of the study is explained to the participants and their informed consent was obtained.
<i>Mali Destek:</i>	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.	<i>Financial Support:</i>	The study received no financial support from any institution or project.
<i>Çıkar Çatışması:</i>	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	<i>Conflict of Interest:</i>	No conflict of interest.
<i>Telif Hakları:</i>	Çalışmada görsel kullanılmamıştır.	<i>Copyrights:</i>	No images and photos used in the study.

KAYNAKÇA

- Ahmed, S. (2017). *Duyguların kültürel politikası*. (S. Komut, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Almelek, Y. (2012). *Kan davası*. İstanbul: Arion Yayınları.
- Altuntaş, H. M. (2021). *Kan davası*. İstanbul: Kur'an Araştırmaları Merkezi.
- Arlı, A. (2016). Klasik sosyolojide derin revizyon: Pierre Bourdieu sosyolojisi. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı, ve Ü. Tatlıcan (Ed.) içinde, *Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi* (s. 131-160). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aydemir, M. A. ve Özil, H. (2016). Sosyolojik teorinin tipleri: Alternatif bir okuma denemesi. M. A. Aydemir (Ed.) içinde, *Toplumsal Tipler* (s. 63-88). İstanbul: AçılımKitap.
- Bağlı, M. ve Özensel, E. (2011). *Türkiye'de töre ve namus cinayetleri*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Bourdieu, P. (2014). Simgesel sermaye ve toplumsal sınıf. (N. Ökten, Çev.) *Cogito: Pierre Bourdieu*(76), 192-203.
- Bourdieu, P. (2015). *Pratik nedenler*. (H. U. Tanrıöver, Çev.) İstanbul: Hil Yayınları.
- Bourdieu, P. (2016). *Sosyoloji meseleleri*. (F. Öztürk, A. Sümer, M. Gültekin, ve B. Uçar, Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2018). *Bir pratik teorisi için taslak: Kabiliye üzerine üç etnoloji çalışması*. (N. Ökten, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bourdieu, P. (2020a). *Devlet üzerine*. (A. Sümer, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (2020b). *Seçilmiş metinler*. (L. Ünsaldı, Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2021). *Ayrım: Beğeni yargısının toplumsal eleştirisi*. (D. Fırat, ve G. Berkurt, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.
- Bourdieu, P. ve Darbel, A. (2017). *Sanat sevdası: Avrupa sanat müzeleri ve ziyaretçi kitleleri*. (S. Canbolat, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, J. D. (2021). *Düşünümsel sosyolojiye davet*. (N. Ökten, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Brubaker, R. (1993). Social theory as habitus. In C. Calhoun, ve E. L. Postone (Eds.), *Bourdieu: Critical Perspectives* (ss. 212-234). The University of Chicago Press
- Calhoun, C. (2016). Bourdieu sosyolojisinin ana hatları. E. G. Güney Çeğin (Ed.) içinde, *Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi*. (E. Göker, Çev.), (s. 77-129). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Creswell, J. W. (2014). *Nitel araştırma yöntemleri*. (M. Bütün, ve S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal kitabevi.
- Durkheim, E. (2010). *Dinsel yaşamın ilk biçimi*. (Ö. Ozankaya, Çev.) İstanbul: Cem Yayınevi.
- Erdoğan, E. ve Semerci, P. U. (2023). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Gereklilikler, sınırlılıklar ve incelikler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Fazlıoğlu, İ. (2021). *Kendini aramak*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Giddens, A. (2005). *Sosyal teorinin temel problemleri: Sosyal analizde eylem, yapı ve çelişki*. (Ü. Tatlıcan, Çev.) İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Giddens, A. (2019). *Modernite ve bireysel-kimlik*. (Ü. Tatlıcan, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Goffman, E. (2014). *Damga: Örselenmiş kimliğin idare edilişi üzerine notlar*. (Ş. Geniş, L. Ünsaldı, ve S. N. Ağırnaslı, Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.
- Halbwachs, M. (2021). *Kolektif hafıza*. (B. Barış, Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.

- İçli, T. G. (1994). Blood fued in Turkey: A sociological analysis. *The British Journal of Criminology*, 69-74. (Erişim T.: 25.05.2023) <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a048384>
- Joas, H. ve Knöbl, W. (2019). Yapısalcılık ve pratiğin kuramı arasında: Pierre Bourdieu'nün kültür sosyolojisi. S. Susen, ve B. S. Turner (Ed.) içinde, *Pierre Bourdieu'nün Mirası: Eleştirel Söylemler* (A. K. Gülen, Çev.) (s. 25-56). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Kümbetoğlu, B. (2019). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Mardin, Ş. (2015). *Bediüzzaman Said Nursi olayı: Modern Türkiye'de din ve toplumsal değişme*. (M. Çulhaoğlu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mauss, M. (2013). *Sosyoloji ve antropoloji*. (Ö. Doğan, Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (F. K. Canbaz, ve M. Öz, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2021). *Nitel veri analizi*. (D. Örucü, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Mills, C. W. (2016). *Sosyolojik tahayyül*. (Ö. Küçük, Çev.) İstanbul: Hil Yayın.
- Mücen, B. (2014). Bourdieu'yü kullanmak: Bilimsel nesnenin inşası. *Cogito*(76), 350-364.
- Neuman, W. L. (2019). *Toplumsal araştırma yöntemleri 1: Nitel ve nicel yaklaşımlar*. (S. Özge, Çev.) Ankara: Yayınodası.
- Saldana, J. (2022). *Nitel araştırmalar için kodlama el kitabı*. (A. Tüfekçi, ve S. N. Şad, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Sarte, J. P. (2009). *Varlık ve hiçlik: Fenomenolojik ontoloji denemesi*. (G. Ç. Eksen, ve T. Ilgaz, Çev.) İthaki Yayınları.
- Smith, D. E. (2002). Institutional ethnography. In T. May (Ed.), *Qualitative Research in Action* (s. 16-52). London: Sage Publications.
- Spinoza, B. (2022). *Politik teolojik inceleme*. (M. Erşen, Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Şimşek, S. (1998). *Törelere aynasında doğu ile batı kan davası ve düello gelenekleri*. Bursa: Asa Kitabevi.
- Turner, V. (1974). *Dramas, fields and metaphors*. Ithaca: Cornell University Press.
- Ulutaş, D. A. (2018). Görüşme tekniği. Ş. Arslan (Ed.) içinde, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi* (s. 325-341). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ünsal, A. (2013). *Anadolu'da kan davası*. (N. Öktem, ve E. Öktem, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Wacquant, L. (2014). *Simgesel iktidar ve grup oluşumu: Pierre bourdieu'nün sınıfı yeniden çerçevelemesi üzerine*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zahavi, D. (2022). *Husserl'in fenomenolojisi*. (S. Bayazit, Çev.) Ankara: Say Yayıncılık.